

LIVIU-ALEXANDRU VIOREL

**AJUTORUL
PUBLIC JUDICIAR
ÎN MATERIA TAXELOR
JUDICIARE DE TIMBRU**

– GARANȚIE A DREPTULUI
DE ACCES LA O INSTANȚĂ

UNIVERSUL JURIDIC
BUCUREȘTI

2024

CUPRINS

Mulțumiri.....	41
Cuvânt-înainte	43
Cuvânt-înainte	45
Cuvânt-înainte	47
Abrevieri	53
PROLEGOMENE.....	61
§ 1. Incursiune în investigația științifică efectuată: țintele cercetării	61
1. Definirea subiectului cercetării în termeni accesibili	61
2. Întrebările la care răspunde teza. Scopul și obiectivele	63
3. Excluderi	65
§ 2. Criza actuală profundă a dreptului de acces la o instanță în materia ajutorului public judiciar cu privire la plata taxelor judiciare de timbru	68
§ 3. Justificarea opțiunii, importanța și actualitatea temei investigate.....	71
§ 4. Noutatea cercetării – contribuția personală vs stadiul cunoașterii și comandamentele lucrării.....	74
§ 5. Provocări și unele dificultăți care au particularizat procesul de documentare, de cercetare și de redactare.....	84
1. Contextul.....	84
2. Transversalitatea lucrării	84
3. Insuficiența jurisprudenței forului strasbourghез	85
4. Caracterul eliptic al unor hotărâri naționale	85
5. Descompunerea pieselor cauzale ce compun ansamblul	86
6. Sistematizarea și condensarea informației.....	87
§ 6. Metodele întrebuițate	87

§ 7. Elemente specifice de citare.....	91
§ 8. Sursele.....	92
§ 9. Harta lucrării	93
§ 10. Inventar al definițiilor termenilor și sintagmelor-cheie constant utilizați	97
1. Ajutorul public judiciar <i>lato sensu</i>	98
2. Ajutorul public judiciar <i>stricto sensu</i>	98
3. Beneficiarul ajutorului public judiciar	99
4. Dreptul de acces la o instanță	99
5. Facilitățile la plata taxei judiciare de timbru	99
6. Garanțiile contra arbitrariului	99
7. Hotărârile-rădăcină.....	100
8. Hotărârile-tulpină.....	100
9. Ingerințele patrimoniale	100
10. Solicitantul ajutorului public judiciar	101
11. Taxa judiciară de timbru.....	101
PARTEA I. DREPTUL CONDIȚIONAL DE ACCES LA O INSTANȚĂ ÎN MATERIA TAXELOR DE TIMBRU	103
TITLUL 1. DREPTUL DE ACCES LA O INSTANȚĂ – DIMENSIUNEA DREPTULUI LA UN PROCES CIVIL ECHITABIL	103
Introducere la Titlul 1.....	103
CAPITOLUL 1. DEFINIȚIA ȘI TRĂSĂTURILE DEFINITORII ALE DREPTULUI DE ACCES LA O INSTANȚĂ	103
Introducere la Capitolul 1.....	103
<i>Secțiunea I. Definiția dreptului de acces la o instanță .....</i>	<i>104</i>
<i>Secțiunea II. Particularitățile dreptului de acces la o instanță .....</i>	<i>107</i>
§ 1. Universal.....	108

§ 2. Fundamental.....	111
§ 3. Non-absolut	113
1. Sursa jurisprudențială originală a determinării caracte- rului non-absolut: cauza <i>Golder c. Regatului Unit</i>	113
2. Caracterul non-absolut – un rău necesar	121
§ 4. Efectiv	122
§ 5. Procedural	125
§ 6. Componentă și garanție de prim rang a dreptului la un proces echitabil aflată la fundația unei democrații funcționale	126
§ 7. Parte intrinsecă a preeminenței dreptului	130
§ 8. Triplu ambivalent	130
§ 9. Abstract	132
§ 10. Imparțial	133
Concluzii la Capitolul 1.....	133
CAPITOLUL 2. ATESTAREA DREPTULUI LA O INSTANȚĂ ȘI DIMENSIUNILE DREPTULUI LA O INSTANȚĂ.....	134
Introducere la Capitolul 2	134
<i>Secțiunea I. Atestarea jurisprudențială a dreptului la o instanță și a dreptului de acces la o instanță.....</i>	<i>134</i>
§ 1. Neindicarea <i>per se</i> în cuprinsul art. 6 § 1 din Convenție.....	134
§ 2. Originea jurisprudențială a dreptului la o instanță: cauza <i>Golder c. Regatului Unit</i>	135
1. Problemele de drept de interes major la care a răspuns Curtea	135
2. Argumentarea soluției.....	136
2.1. Dreptul de acces la o instanță rezultă în mod implicit din art. 6 § 1 din Convenție. Interpretarea literală.....	136
2.2. Recunoașterea dreptului de acces la o instanță nu conduce la confuzii între art. 6 § 1, art. 5 § 4 și art. 13 din Convenție și nici nu conferă caracter superfluu ultimelor două dispoziții legale	138

2.3. Preeminența dreptului implică dreptul de acces la o instanță	139
2.4. Argumentul <i>ad absurdum</i>	143
3. Relevanța soluției	146
4. Geneza dreptului sau simpla atestare?	148
<i>Secțiunea II. Dimensiunile dreptului de acces la o instanță</i>	149
§ 1. Considerații generale.....	149
§ 2. Dimensiunea europeană.....	150
§ 3. Dimensiunea națională.....	152
1. Dimensiunea constituțională	152
1.1. Caracteristici generale	152
1.2. Sfera de aplicare a art. 21 din Constituție	155
1.3. Considerații terminologice pe seama caracterului „liber” al accesului la justiție	156
2. Dimensiunea infraconstituțională	156
2.1. Dimensiunea procesual civilă	156
2.2. Dimensiunea din Legea nr. 304/2022	160
Concluzii la Capitolul 2	161
CAPITOLUL 3. CORELAȚII ÎN INTERIORUL DREPTULUI DE ACCES LA O INSTANȚĂ ȘI CU CELELALTE GARANȚII ALE DREPTULUI LA UN PROCES ECHITABIL	163
Introducere la Capitolul 3	163
<i>Secțiunea I. Corelația dreptului la o instanță cu conceptele înrudite</i>	163
§ 1. Raportul dintre dreptul de acces la drept, dreptul la o instanță, dreptul de acces la o instanță și dreptul la acțiune.....	163
§ 2. Dreptul de a obține o soluție a instanței pe fond	167
§ 3. Dreptul la executarea hotărârilor	169

<i>Secțiunea II. Locul dreptului de acces la o instanță pe harta garanțiilor dreptului la un proces echitabil.....</i>	169
<i>Secțiunea III. Mijloace de obstrucționare a dreptului de acces la o instanță.....</i>	174
Concluzii la Capitolul 3	176
Concluzii la Titlul 1.....	177
TITLUL 2. TAXELE DE TIMBRU – INGERINȚE PATRIMONIALE ÎN DREPTUL DE ACCES LA O INSTANȚĂ.....	180
Introducere la Titlul 2	180
CAPITOLUL 1. CALIFICAREA TAXELOR JUDICIARE DE TIMBRU DREPT INGERINȚE PATRIMONIALE ÎN DREPTUL DE ACCES LA O INSTANȚĂ.....	180
Introducere la Capitolul 1.....	180
<i>Secțiunea I. Standarde .....</i>	<i>181</i>
§ 1. Standardul Curții.....	181
1. Principiile călăuzitoare ale jurisprudenței Curții.....	181
2. Hotărârile-rădăcină și hotărârile-tulpină.....	189
§ 2. Standardul intern.....	191
1. Standardul jurisprudenței Curții Constituționale.....	191
1.1. Critici generale.....	191
1.2. Omisiunea citării jurisprudenței convenționale primare ...	192
1.3. Prioritatea jurisprudenței Curții EDO	193
1.4. Ar putea reprezenta plata cheltuielilor de judecată un argument valid în sensul că accesul la „justiție” nu ar fi încălcat prin achitarea taxelor judiciare de timbru?	194
2. Standardul jurisprudențial și doctrinar intern.....	197
<i>Secțiunea II. Gratuitatea procesului civil: între realitate și dezirabil .....</i>	<i>199</i>
1. Principiul gratuității procesului civil: miraj sau realitate?	199

1.1. Argumente pro gratuitate	199
1.2. Argumente contra gratuității <i>de lege lata</i>	200
2. Procedurile judiciare lipsite de taxe judiciare de timbru? Necesitate sau oportunitate?.....	205
2.1. Argumente contra gratuității	205
2.1.1. Rezolvarea organelor de jurisdicție strasbourgheze... ..	205
2.1.2. Reglementările Înalțelor Părți Contractante.....	206
2.1.3. Rezolvarea Curții Constituționale din România	206
2.1.4. Rezolvarea doctrinară.....	209
2.2. Argumente pro gratuitate	209
2.2.1. Minoritatea Curții din toamna anului 2010 care a pledat pentru gratuitatea procedurilor	209
2.2.2. Reglementările Înalțelor Părți Contractante	210
2.2.3. Rezolvarea doctrinară	211
Concluzii la Capitolul 1	214
CAPITOLUL 2. ANALIZA VALIDITĂȚII TAXELOR JUDICIARE DE TIMBRU	217
Introducere la Capitolul 2	217
<i>Secțiunea I. Legalitatea</i>	218
§ 1. Standardul convențional	218
§ 2. Standardul național. Consacrarea în lege și sistemul de stabilire a taxei.....	221
1. Sistemul de stabilire a taxei judiciare de timbru.....	221
1.1. Privire de ansamblu	221
1.2. Taxă sau „impozit pe justiție”?.....	226
1.3. Absorbția taxelor judiciare de timbru în bugetul alocat sistemului judiciar sau în bugetul local?	227
1.3.1. Raportul dintre taxe și serviciul prestat.....	227

1.3.2. Modele de partajare a costurilor justiției civile între justițiabili și stat	229
1.4. Modalități de stabilire	234
1.4.1. Considerații comune	234
1.4.2. Sistemul taxelor fixe	235
1.4.3. Sistemul taxelor calculate la valoarea obiectului cererii.....	236
1.4.4. Sistemul mixt al taxelor fixe și al taxelor calculate la valoarea obiectului	243
1.4.5. Alte criterii de stabilire	244
1.5. Cuantumul.....	244
1.5.1. Aspecte comune taxelor în quantum fix și a celor stabilite prin raportare la valoarea obiectului cererii.....	244
1.5.2. Cuantumul taxei vs valoarea obiectului cererii.....	246
1.5.3. Scutirile legale.....	250
1.6. Plata taxelor judiciare de timbru și sancțiunea	255
1.6.1. Finanțarea procesului: subiectul taxabil	255
1.6.2. Modalitățile de plată.....	256
1.6.3. Sancțiunea. Garanții contra arbitrariului.....	257
1.7. Restituirea	258
2. Cererea de reexaminare a modului de stabilire a taxei judiciare de timbru – calea de atac în materia determinării taxei judiciare de timbru	259
2.1. Corelația cu cererea de ajutor public judiciar <i>lato sensu</i> ..	259
2.2. Încunoștințarea judiciară cu privire la consecințele nefaste ale neplății taxei judiciare de timbru	260
2.3. Sistemul contestării taxei judiciare de timbru stabilite de instanță la o entitate nejudiciară	261
2.3.1. Viciile remarcate de Curte	261

2.3.2. Corijarea viciilor prin adoptarea sistemului contes-	
tării judiciare nemijlocite	264
<i>Secțiunea II. Scopul urmărit prin introducerea taxelor judiciare</i>	
<i>de timbru și marja de apreciere a statelor .....</i>	<i>267</i>
§ 1. Scopul urmărit.....	267
1. Standardul convențional	267
2. Poziția Curții față de sistemul nostru	271
3. Scopul urmărit, în prezent, în sistemul nostru de drept	273
§ 2. Marja națională de apreciere	282
1. Marja de apreciere pe terenul art. 6 § 1 din Convenție	282
2. Marja de apreciere recunoscută legiuitorului român în	
materia taxelor și a ajutorului public judiciar <i>lato sensu</i>	285
3. Marja recunoscută de Curtea Constituțională legiuitorului	
român pe terenul proporționalității.....	287
<i>Secțiunea III. Proporționalitatea dintre mijloacele întrebuițate</i>	
<i>și finalitatea vizată .....</i>	<i>293</i>
§ 1. Standardul convențional	293
1. Înțelesul proporționalității între mijloacele folosite și	
scopul urmărit ca noțiune europeană autonomă	293
2. Nivelul ridicat al taxelor judiciare de timbru: posibilă	
încălcare a art. 6 § 1 sau a art. 1 din Protocolul 1 adițional?.....	300
3. Proporționalitatea specifică taxelor judiciare de timbru.....	301
3.1. Cadrul proporționalității.....	301
3.2. Grile jurisprudențiale sintetice brute de evaluare a	
ingerințelor patrimoniale	306
3.3. Caracteristicile jurisprudenței.....	322
3.4. Criterii jurisprudențiale de evaluare a taxelor de	
timbru	323
§ 2. Standardul național	326
1. Receptarea jurisprudenței Curții EDO în dreptul român	326

1.1. Principii preluate de forul constituțional din jurisprudența Curții Europene	326
1.2. Principii valorificate de jurisprudența instanțelor de judecată naționale din jurisprudența Curții Europene	327
2. Principii fundamentale de evaluare a situației personale	330
2.1. Principiul realității (autenticității) situației personale (inclusiv financiară)	330
2.2. Principiul efectivității analizei judiciare a situației financiare: obligație pozitivă a statelor. Accesul la instanță se reglează prin calcul financiar	332
2.3. Principiul actualității situației financiare.....	334
2.4. Principiul disponibilității financiare și al realității încasării.....	337
2.5. Principiul neutralității evaluării judiciare a situației personale.....	338
2.6. Principiul neutralității treptei de venit	339
2.7. Principiul umanismului	344
2.8. Orice dubiu profită solicitantului	345
3. Proportionalitatea specifică mecanismului de ajutor public judiciar	346
3.1. Cadrul procedural de evaluare.....	346
3.2. Identificarea criteriilor	347
3.3. Relevanța individuală și coroborată a criteriilor.....	349
Concluzii la Capitolul 2	350
CAPITOLUL 3. CRITERIILE JUDICIARE DE EVALUARE A CUANTUMULUI TAXELOR DE TIMBRU.....	356
Introducere la Capitolul 3	356
<i>Secțiunea I. Criteriile propriu-zise .....</i>	<i>358</i>
§ 1. Cuantumul taxelor.....	358
1. Standardul Curții EDO: standardul rezonabilității.....	358

1.1. Accepțiunea standardului „rezonabilității”	358
1.2. Raportul dintre quantumul taxei și situația financiară a reclamantului.....	360
2. Standardul național.....	363
2.1. Considerații comune persoanelor fizice și juridice.....	363
2.2. Considerații proprii persoanelor juridice.....	367
2.2.1. Nivelul taxei este mai mare de „10% din media venitului net pe ultimele 3 luni de activitate”	368
2.2.2. Imposibilitatea achitării taxei în întregime raportat la incidența procedurii lichidării ori a dizolvării sau la indisponibilizarea bunurilor	371
2.2.3. Plata taxei ar avea vocația de a afecta în mod substanțial activitatea curentă	373
§ 2. Solvabilitatea subiectului taxabil.....	374
1. Standardul Curții EDO	374
2. Standardul național: cerințe de eligibilitate financiară pentru persoane fizice	376
2.1. Cerințe de eligibilitate financiară.....	376
2.1.1. Corelarea dintre imposibilitatea de a face față cheltuielilor procesului și punerea în pericol a întreținerii ori a familiei	378
2.1.2. Imposibilitatea de a face față cheltuielilor procesului.....	379
2.1.3. Plafoanele financiare	381
2.1.4. Inaplicabilitatea limitei maxime de salarii minime brute pe țară	406
2.1.5. Punerea în pericol a întreținerii proprii ori a familiei.....	409
2.2. Indicatori ai stării patrimoniale: elemente financiare.....	424
2.2.1. Veniturile	424

2.2.2. Situația specială a economiilor	430
2.3. Indicatori ai stării patrimoniale: elemente de activ	432
2.3.1. Valorile mobiliare listate	432
2.3.2. Bunurile	433
2.3.3. Ce nu se ia în calcul?	448
2.4. Cheltuielile solicitantului: elemente de pasiv	449
2.4.1. Considerații generale	449
2.4.2. Cheltuielile cu utilitățile	450
2.4.3. Pensia de întreținere și persoanele aflate în întreținere	452
2.4.4. Cheltuielile cu menajul	453
2.4.5. Cheltuielile medicale	453
2.4.6. Impozitele și taxele locale	454
2.4.7. Polițele de asigurare	455
2.4.8. Datoriile	455
2.4.9. Chiriile	456
2.4.10. Ratele de credit	456
2.4.11. Costurile de școlarizare	463
2.4.12. Plata recentă a altor taxe judiciare de timbru în alte dosare	464
2.4.13. Plata ratelor anterior eşalonate	464
2.4.14. Executarea silită	465
§ 3. Stadiul procedurii	467
1. Standardul Curții EDO	467
1.1. Principii de aplicare a criteriului	467
1.2. Tipare de sisteme naționale în funcție de momentul ivirii ingerințelor patrimoniale în proces	471

1.2.1. Plata la începutul procedurii, ca procent sau fracție din valoarea obiectului cererii.....	471
1.2.2. Plata la finalul procedurii	473
1.2.3. Plata etapizată.....	480
2. Standardul național.....	481
§ 4. Justețea și seriozitatea cuantumului pretențiilor reclamantului ca bază de calcul a ingerinței patrimoniale	481
1. Standardul convențional	481
1.1. Legătura cu ingerințele patrimoniale.....	481
1.2. Domeniul de aplicare	483
1.2.1. Tipul de cereri și căi de atac	484
1.2.2. Tipul de restricții financiare	484
1.3. Dificultățile asociate evaluării daunelor morale.....	485
1.4. Criterii principale	485
1.5. Aplicații jurisprudențiale	487
1.6. Amplificarea deliberată a valorii obiectului cererii	489
1.7. Tipare jurisprudențiale în care Curtea nu examinează seriozitatea valorii obiectului cererii	491
1.7.1. Imposibilitatea speculării cu privire la soluția instanței	491
1.7.2. Omisiunea analizării	491
2. Standardul național.....	492
§ 5. Diligența reclamantului și a autorităților naționale și cooperarea cu loialitate	494
1. Standardul convențional	494
2. Standardul național.....	495
§ 6. Miza nepatrimonială pentru reclamant	496
1. Standardul convențional	496
2. Standardul național.....	498

§ 7. Consecvența autorităților naționale în evaluarea preexistentă a situației financiare.....	500
1. Standardul convențional	500
2. Standardul național	501
§ 8. Indicația solicitantului cu privire la cuantumul plătit de acesta din taxa stabilită și intenția sa sinceră de a avea acces la proceduri	502
1. Standardul convențional	502
2. Standardul național	502
§ 9. Apartenența la o categorie de persoane defavorizate	503
1. Justificare	503
2. Persoanele aflate în executarea unor pedepse privative de libertate	505
2.1. Standardul convențional.....	505
2.2. Standardul național.....	507
3. Handicapul.....	509
3.1. Standardul convențional.....	509
3.2. Standardul național.....	510
3.2.1. Regula sistemului subiectiv.....	510
3.2.2. Excepția sistemului mixt.....	512
4. Persoanele vârstnice	517
§ 10. Suprapunerea temporală a exigibilității mai multor restricții financiare	518
§ 11. Alte criterii din legislația Înaltelor Părți Contractante	520
<i>Secțiunea II. Împrejurări care nu constituie criterii de evaluare ...</i>	<i>520</i>
§ 1. Temeinicia cererii și șansele de succes	520
1. Standardul Curții EDO	520
1.1. Considerații generale.....	520

1.2. Jurisprudența CEDO.....	521
2. Situația din statele europene	526
2.1. Considerații generale	526
2.2. Legislația Germaniei.....	531
2.3. Legislația franceză	534
3. Standardul național: există un test al temeiniciei?	536
3.1. Situația din dreptul nostru.....	536
3.1.1. Solicitarea în mod abuziv	536
3.1.2. Nelegitimitatea interesului ori contrarietatea cu ordinea publică sau constituțională	538
3.1.3. Se solicită daune pentru lezări ale imaginii, onoarei ori reputației, în lipsa unui prejudiciu material	539
3.2. Opinia mea cu privire la dreptul nostru	540
3.3. Este necesară introducerea criteriului șanselor de succes în dreptul nostru?.....	541
3.3.1. Propuneri doctrinare de încorporare a criteriului în legislația națională.....	541
3.3.2. Opinia mea	542
§ 2. Economisirea pentru procese	544
1. Teza generală	544
2. Varietăți ale tezei generale	546
2.1. Oamenii de afaceri trebuie să-și planifice din timp avansarea unor costuri pentru procese	546
2.2. Nivelul de diligență superior al celor implicați în activități comerciale.....	547
2.3. Economisirea indiferent de greutățile financiare ori de datorii.....	548
2.4. Economisirea anterior deteriorării situației financiare ...	548

2.5. Implicarea în alte procese ar fi trebuit să alerteze reclamantul în prefigurarea necesității de a-și asigura fonduri suficiente pentru achitarea taxelor de timbru	549
2.6. Încasarea unei creanțe și alocarea acesteia pentru plata taxei.....	550
§ 3. Evaluarea situației financiare pe baza prestigiului profesiei reclamantului.....	550
§ 4. Prezumția angajării în activități generatoare de venit decurgând din obiectul cererii de chemare în judecată.....	551
§ 5. Angajarea unui avocat de către reclamant în cauza cu privire la care cere ajutorul și, eventual, plata onorariului acestuia și/sau plata ulterioară sau anterioară a unei alte taxe de timbru	552
1. Angajarea unui avocat	553
1.1. Standardul convențional	553
1.2. Standardul național	555
2. Plata altei taxe judiciare de timbru.....	557
2.1. Standardul convențional.....	557
2.2. Standardul național.....	558
§ 6. Aptitudinea reclamantului de a munci.....	558
§ 7. Importanța cererii.....	559
§ 8. Complexitatea cererii.....	560
§ 9. Diversitatea resurselor financiare ale unei persoane juridice în comparație cu cele ale unei persoane fizice.....	561
§ 10. Amploarea unei investiții.....	562
§ 11. Valorificarea activelor societății	563
1. Standardul convențional	563
2. Standardul național	563
§ 12. Posibilitatea obținerii unui împrumut bancar.....	564
§ 13. Posibilitatea obținerii de fonduri de la partenerii societății...564	

§ 14. Prezumția că reclamantul trebuie să locuiască în mod necesar cu soția sa și să se susțină reciproc	565
§ 15. Simplul fapt al tranzacționării pe piața de valori	566
§ 16. Obținerea unui venit ipotetic de pe urma unei activități profesionale	567
§ 17. Caracterul dubitativ al declarației cu privire la starea patrimonială	567
§ 18. Împărțirea obiectului acțiunii în mai multe procese.....	568
§ 19. Efectuarea unor comparații generalizatoare cu alte societăți concurente.....	569
§ 20. Șederea ilegală pe teritoriul statului solicitat.....	569
1. Standardul convențional	569
2. Standardul național.....	569
§ 21. Alte împrejurări cu care Curtea nu s-a confruntat până în prezent	571
1. Neplata vreunei părți a taxei până la momentul soluționării cererii de ajutor public judiciar.....	571
1.1. Soluția criticată și planul analizei.....	571
1.2. Eventuala îndatorire a solicitantului de a plăti taxa până la soluționarea cererii de ajutor public judiciar	571
1.3. Eventuala atenuare a restricționării dreptului de acces la o instanță prin scurgerea unui termen generos între momentul formulării cererii de chemare în judecată și momentul soluționării cererii de ajutor public judiciar.....	573
1.4. Termenul îndelungat de soluționare a cererii de ajutor public judiciar lato sensu – temei pentru respingerea cererii de ajutor public judiciar?	573
2. Plata în avans a unei părți din taxă.....	574
3. Quantumul creanței de recuperat	574
4. Scopul măririi patrimoniului urmărit prin formularea acțiunii.....	574

5. Interesul major al activității desfășurate de societate în plan local	575
6. Reaua-credință a pârâtului din proces	575
7. Vădita nelegalitate a actului	576
8. Despăgubirile acordate de instanță în faza anterioară a litigiului	576
Concluzii la Capitolul 3	576
Concluzii la Titlul 2	584
Concluzii la Partea I	588
PARTEA II. OBLIGAȚIA POZITIVĂ PE TĂRÂMUL ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE ÎN MATERIE CIVILĂ: AJUTORUL PUBLIC JUDICIAR	591
TITLUL 1. CONFIGURAȚIA DREPTULUI DE AJUTOR PUBLIC JUDICIAR CU PRIVIRE LA PLATA TAXELOR JUDICIARE DE TIMBRU	591
Introducere la Titlul 1.....	591
CAPITOLUL 1. ASPECTE GENERALE PRIVIND AJUTORUL JUDICIAR ÎN MATERIA TAXELOR JUDICIARE DE TIMBRU	591
Introducere la Capitolul 1.....	591
<i>Secțiunea I. Standardul convențional .....</i>	<i>592</i>
§ 1. Elemente comune.....	592
§ 2. Ajutorul privind plata onorariului avocatului vs ajutorul cu privire la plata taxelor de timbru	595
§ 3. Apartenența ajutorului judiciar la dreptul de acces la o instanță ori la echitatea procedurii	596
§ 4. Definiția ajutorului public judiciar cu privire la taxele judiciare de timbru	598
§ 5. Caracteristici	601
1. Premisă, mijloc de asigurare și de garantare a dreptului de acces la o instanță	601

2. Grefat pe solidaritate.....	603
3. Public	605
4. Recunoscut jurisprudențial.....	606
5. Fundamental	607
6. Egalitar	608
7. Mijloc compensatoriu de protecție	611
8. Mijloc conciliator al intereselor puse în joc.....	612
<i>Secțiunea II. Ajutorul public judiciar în România .....</i>	<i>613</i>
1. Izvoare și eventuale improprietăți.....	613
1.1. Izvoarele europene unionale	613
1.1.1. Art. 47 CDFUE	614
1.1.2. Directiva nr. 8/2003	615
1.2. Izvoarele naționale	617
1.2.1. Trecere în revistă, explicații și conexiuni.....	617
1.2.2. Izvorul ajutorului public judiciar <i>stricto sensu</i>	619
1.3. Izvorul facilităților la plata taxelor judiciare de timbru ...	622
1.4. Improprietăți normative, topografice și convenții terminologice	624
1.4.1. Constatări	624
1.4.2. Critici cu privire la titulatura de „ajutor public judiciar”	627
1.4.3. Noțiuni utilizate în dreptul francez	627
1.4.4. Convenții terminologice	627
2. Vocația teoretic universală de aplicare	629
2.1. Beneficiari.....	630
2.1.1. Tipul persoanelor	630
2.1.2. Calitatea procesuală.....	633

2.2. Faze și etape procesuale	635
2.3. Tipuri de proceduri.....	635
2.4. Tipuri de cauze.....	636
2.5. Aplicabilitatea în cazul hotărârilor de dare în debit	641
2.5.1. Punerea problemei.....	641
2.5.2. Admisibilitatea cererii	641
2.5.3. Competența de soluționare	643
2.5.4. Condițiile de soluționare.....	643
Concluzii la Capitolul 1.....	644
CAPITOLUL 2. ANAMNEZA NORMELOR NAȚIONALE SUCCE- SIVE DE AJUTOR PUBLIC JUDICIAR.....	647
Introducere la Capitolul 2	647
<i>Secțiunea I. Deficiențe decurgând din competența de soluționare....</i>	<i>647</i>
§ 1. Lipsa a însuși cadrului legal de soluționare.....	647
§ 2. Autoritatea administrativă concretă competentă să soluționeze cererea de scutire	648
§ 3. Competența duală de soluționare administrativă și, respectiv, judiciară	649
<i>Secțiunea II. Deficiențe cu impact asupra proporționalității taxelor judiciare de timbru .....</i>	<i>651</i>
§ 1. Omisiunile de informare prealabilă.....	651
§ 2. Omisiunile de solicitare a informațiilor de la părți.....	652
§ 3. Superficialitatea analizei situației personale de către instanțele naționale	652
§ 4. Nivelul disproporționat al taxelor judiciare de timbru.....	653
<i>Secțiunea III. Deficiențe de soluționare a cererii de scutire.....</i>	<i>655</i>
§ 1. Deficiențe constatate de Curte pe fondul soluționării cererii de către un dezmembrământ al puterii executive.....	655

1. Calitatea de parte a decidentului.....	655
2. Lipsa calității de parte a decidentului.....	655
§ 2. Nemotivarea refuzului de acordare a ajutorului	657
<i>Secțiunea IV. Lipsa unei căi de atac împotriva refuzului de acordare a ajutorului .....</i>	<i>658</i>
§ 1. Absența unei contestații împotriva refuzului administrativ de acordare a ajutorului de către o instanță	658
§ 2. Lipsa unei căi de atac împotriva refuzului instanței de acordare a ajutorului	660
§ 3. Consacrarea căii de atac împotriva refuzului de acordare a facilităților.....	661
<i>Secțiunea V. Deficiențe determinate de soluționarea intempestivă a cererii ori, după caz, a căii de atac, de natură a priva reclamantul de garanțiile procedurale în materia ajutorului public judiciar lato sensu .....</i>	<i>662</i>
§ 1. Soluționarea cererii de scutire odată cu fondul	662
§ 2. Soluționarea recursului anterior expirării termenului de formulare a cererii de reexaminare.....	663
<i>Secțiunea VI. Hotărârile-tulpină în materia deficiențelor .....</i>	<i>665</i>
Concluzii la Capitolul 2	666
CAPITOLUL 3. (PRE)EXISTENȚA UNUI SISTEM DE ASISTENȚĂ JUDICIARĂ.....	671
Introducere la Capitolul 3	671
<i>Secțiunea I. Necesitate sau banală alternativă?.....</i>	<i>671</i>
§ 1. Obligațiile pozitive și caracterul non-absolut al dreptului de ajutor judiciar	671
1. Obligațiile pozitive	671
2. Caracterul non-absolut al dreptului la ajutor	677
§ 2. Critici.....	684

<i>Secțiunea II. Situația specială a acordării ajutorului public judiciar persoanelor juridice</i>	691
§ 1. Obiectul și justificarea analizei	691
§ 2. Jurisprudența Curții Europene	691
§ 3. Situația din alte state europene	695
1. Neacordarea.....	695
2. Acordarea în condiții excepționale	696
3. Acordarea numai persoanelor juridice fără scop lucrativ	697
4. Acordarea în condiții similare celor pentru persoanele fizice.....	698
§ 4. Jurisprudența CJUE	699
§ 5. Ar trebui persoanele juridice să poată obține ajutorul public judiciar?	701
Concluzii la Capitolul 3	701
Concluzii la Titlul I	703
TITLUL 2. GARANȚIILE DREPTULUI DE AJUTOR PUBLIC JUDICIAR	705
Introducere la Titlul 2	705
CAPITOLUL 1. GARANȚIILE OFERITE DE FORMELE DE ACORDARE	705
Introducere la Capitolul 1.....	705
<i>Secțiunea I. Tipologie</i>	706
§ 1. Garanțiile împotriva arbitrariului.....	706
§ 2. Cadrul general al formelor de conferire a ajutorului public judiciar <i>lato sensu</i>	708
§ 3. Categoriile.....	712
1. Cu privire la quantum	712
1.1. Scutirea individuală.....	713
1.2. Reducerea.....	715

2. Cu privire la scadență.....	718
2.1. Amânarea la plată	719
2.2. Eșalonarea la plată.....	720
2.2.1. Conținutul	720
2.2.2. Durata maximă a eșalonării	722
2.2.3. Cuantumul ratelor	725
2.2.4. Criterii de stabilire a termenelor de plată.....	728
2.2.5. Convenționalitatea sancțiunii executării silite în caz de neplată	729

*Secțiunea II. Compatibilitatea asocierii dintre diferitele forme de ajutor cu privire la plata taxelor judiciare de timbru.....*738

Secțiunea III. Posibile criterii de diferențiere între formele de ajutor public judiciar cu privire la plata taxelor judiciare de timbru..... 740

§ 1. Criterii reale.....	740
1. Caracterul excepțional al scutirilor	740
2. Aptitudinea de a achita imediat și integral.....	741
3. Periodicitatea veniturilor	741
4. Specificul sezonier al activității, ori după caz, al obiectului de activitate	742
5. Intermitențe în desfășurarea activității	742
6. Amânarea și/sau eșalonarea când cuantumul, chiar redus de instanță, ar rămâne unul ridicat	743
7. Lipsa temporară a resurselor	743
§ 2. Criterii aparente.....	744
1. Cuantumul inferior al sumei stabilite prin aplicarea ajutorului public judiciar într-o fază procesuală precedentă	744
2. Simpla existență a unor forme de ajutor public care nu împovărează statul	744
3. Acordarea unei reduceri.....	745

<i>Secțiunea IV. Admisibilitatea acordării scutirilor la plata taxelor judiciare de timbru persoanelor juridice, în dreptul național</i>	745
§ 1. Punerea problemei	745
§ 2. Inadmisibilitatea acordării scutirii persoanelor juridice	746
1. Jurisprudența Curții Constituționale	746
2. Jurisprudența instanțelor naționale	747
3. Literatura de specialitate	747
§ 3. Admisibilitatea acordării, <i>de lege lata</i> , a scutirilor la plata taxelor judiciare de timbru persoanelor juridice	748
1. Aplicarea jurisprudenței din cauzele <i>Paykar Yev Haghtanak Ltd. c. Armeniei</i> și <i>Agromodel OOD c. Bulgariei</i>	748
2. Aplicarea discriminatorie a legii	752
2.1. Existența unei diferențe de tratament	752
2.2. Lipsa unei justificări rezonabile	753
Concluzii la Capitolul 1	755
CAPITOLUL 2. GARANȚII PROCEDURALE PRIVIND SOLUȚIONAREA CERERII DE AJUTOR PUBLIC JUDICIAR	756
Introducere la Capitolul 2	756
<i>Secțiunea I. Principiile procesuale fundamentale aplicabile</i>	758
§ 1. Disponibilitatea procesuală	758
1. Necesitatea formulării unei cereri.....	758
1.1. Standardul convențional	758
1.2. Standardul intern	758
1.2.1. Statu-quo	758
1.2.2. Ce s-ar (mai) putea face?	761
2. Limitele acordării ajutorului în raport cu forma de acordare solicitată	762

2.1. Posibilitatea dispunerii reducerii dacă partea a solicitat scutirea	763
2.2. Posibilitatea acordării eşalonării, deși s-a solicitat scutirea.....	765
2.3. Posibilitatea acordării scutirii/reducerii dacă s-a solicitat numai eşalonarea	766
§ 2. Obligații pozitive în sarcina statului român în materia rolului activ al instanței naționale.....	767
1. Reglementarea actuală	767
2. Rolul activ: obligație sau simplă facultate?	768
3. Obligația de informare prealabilă	769
4. Obligații pozitive privind credibilitatea solicitantului în prezentarea situației sale financiare	770
4.1. Poziția Curții Europene.....	770
4.2. Situația din dreptul intern. Furnizorii de informații și documente și eventuala ordine de solicitare	771
5. Omisiunea furnizării informațiilor ori a atașării documentelor atestând situația materială.....	775
5.1. Punerea problemei	775
5.2. Mijloacele de probă administrabile	776
5.3. Nivelul calitativ al solicitărilor.....	777
5.3.1. Cerințe convenționale privind claritatea documentelor de depus solicitate reclamantului.....	777
5.3.2. Situația din dreptul nostru	779
5.4. Obligații pozitive, remedii, garanții contra arbitrariului și sancțiuni	781
5.5. Protocol procesual de obținere de către instanță a documentelor și/sau informațiilor de la solicitant	785
<i>Secțiunea II. Aspecte de formă și de conținut ale cererii</i>	786
§ 1. Aspecte de formă	786

1. Considerații comune.....	786
2. Este posibilă formularea cererii în mod verbal?.....	787
3. Eventuale cerințe formularistice pentru solicitanții cetățeni români cu domiciliul sau reședința obișnuită în România	789
3.1. Reglementarea care a dat naștere controverselor și problema de drept	789
3.2. Divergența.....	790
3.3. Neobligativitatea formularului-anexă.....	792
§ 2. Aspecte de conținut	794
<i>Secțiunea III. Constituirea formațiunii de judecată și competența .....</i>	<i>797</i>
§ 1. Cerințe vizând constituirea formațiunii care se pronunță asupra cererii de ajutor public judiciar.....	797
1. Aspecte generale	797
2. Sistemul francez	799
3. Sistemul belgian.....	801
4. Sistemul italian	801
5. Sistemul din Marea Britanie	801
6. Sistemul portughez	802
§ 2. Cerințe vizând forul competent în România	802
1. Sisteme succesive.....	802
2. Soluția actuală din dreptul intern.....	803
<i>Secțiunea IV. Termenul.....</i>	<i>805</i>
§ 1. Durata termenului.....	805
§ 2. Calificarea termenului prevăzut de art. 33 a alin. (2) teza a II-a din OUG nr. 80/2013	807

§ 3. Există un termen de promovare a cererii în materia persoanelor juridice dacă nu sunt incidente prevederile art. 33 alin. (2) teza a II-a din OUG nr. 80/2013?	808
§ 4. Există un termen de formulare în materia persoanelor fizice?	810
§ 5. Momentul de la care începe să curgă termenul.....	811
<i>Secțiunea V. Motivarea hotărârii – garanție contra arbitrarului.....</i>	<i>814</i>
§ 1. Cerințe convenționale privind motivarea	814
1. Standardul motivării în general	814
2. Standardul motivării în materia ajutorului cu privire la plata taxelor de timbru.....	817
§ 2. Situația din dreptul intern	820
<i>Secțiunea VI. Soluționarea.....</i>	<i>823</i>
§ 1. Relevanța factorului timp în soluționarea cererii de ajutor public judiciar	823
1. Cerințe convenționale cu privire la durata rezonabilă a procesului.....	823
1.1. Poziția jurisdicției europene cu privire la durata procedurii de soluționare a ajutorului judiciar.....	823
1.2. Situația din dreptul intern	824
2. Cerințe convenționale de soluționare în timp util.....	824
2.1. Standardul convențional	824
2.2. Standardul național actual	825
§ 2. Efectul de etapă și compatibilitatea sa cu art. 6 § 1 din Convenție	826
§ 3. Suportarea sumelor acordate cu titlu de ajutor public judiciar. Compatibilitatea cu art. 6 § 1 din Convenție.....	830
Concluzii la Capitolul 2	838

CAPITOLUL 3. GARANȚII PROCEDURALE PRIVIND CALEA DE ATAC ȘI CALITATEA SISTEMULUI.....	840
Introducere la Capitolul 3	840
<i>Secțiunea I. Garanții procedurale privind calea de atac</i>	841
§ 1. Este necesară o cale de atac?.....	841
1. Poziția Curții EDO	841
1.1. Situația specifică a sistemului ture.....	841
1.2. Standardul convențional.....	842
2. Soluția din Directivă	844
3. Situația în statele europene.....	844
4. Situația din dreptul nostru.....	845
4.1. Existența unei căi de atac.....	845
4.2. Atacarea refuzului parțial de acordare	847
4.2.1. Punerea problemei.....	847
4.2.2. Posibilitatea atacării refuzului parțial de acordare a ajutorului public judiciar <i>stricto sensu</i>	848
4.3. Inadmisibilitatea formulării căilor de atac de reformare	850
§ 2. Natura dublei judecări	852
<i>Secțiunea II. Garanții procedurale privind calitatea sistemului</i>	854
§ 1. Cerințe de independență ale organului de soluționare a căii de atac	854
§ 2. Garanții privind motivarea hotărârii.....	855
Concluzii la Capitolul 3	856
Concluzii la Titlul 2	857
TITLUL 3. EFICIENȚA ȘI ÎMBUNĂTĂȚIREA MECANIS- MULUI DE AJUTOR PUBLIC JUDICIAR ROMÂN	859
Introducere la Titlul 3	859

CAPITOLUL 1. EFICIENȚA ȘI VICIILE MECANISMULUI AJUTORULUI PUBLIC JUDICIAR	859
Introducere la Capitolul 1.....	859
<i>Secțiunea I. Aspecte generale</i>	860
<i>Secțiunea II. Garanții ale sistemului</i>	862
<i>Secțiunea III. Cauze ale știrbirii eficienței mecanismului de acordare a ajutorului public judiciar</i>	869
§ 1. Explicații generale	869
§ 2. Carențe ale sistemului de drept și/sau ale practicii judiciare române.....	870
1. Necunoașterea existenței mecanismului, a condițiilor și formalităților pentru accesare.....	870
2. Natura lacunară a reglementării, cu efectul acordării unei marje excesiv de largi de apreciere a judecătorului.....	871
3. Omisiunea analizării ori neanalizarea în cunoștință de cauză a elementelor de pasiv de către judecător	873
4. Existența unor praguri legale fixe foarte ușor de depășit, dublată de inflexibilitatea judiciară	874
5. Riscul încalcării dreptului de acces la o instanță ca efect al imposibilității (reglementare) de a repune în discuție, într-o fază procesuală ulterioară, soluția asupra ajutorului public judiciar în cadrul etapei procesuale în care a fost solicitat	876
6. Respingerea, pe considerente formale, a cererii de ajutor public judiciar împotriva hotărârii de dare în debit.....	877
7. Constatarea rămânerii fără obiect a cererii de ajutor judiciar <i>lato sensu</i> ca urmare a plății taxei judiciare de timbru.....	878
8. Caducitatea ori rămânerea fără obiect a cererii de ajutor judiciar <i>lato sensu</i> ori, după caz, de reexaminare, ca efect al soluționării căii de atac, în considerarea căreia a fost formulată	879

9. Alte tratamente judiciare endemice rigide la care au fost supuse cereri de ajutor public judiciar <i>lato sensu</i>	882
Concluzii la Capitolul 1: eficiența sistemului – proclamație sau țintă atinsă?.....	885
CAPITOLUL 2. SET DE MĂSURI DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A LEGISLAȚIEI PRIVIND ACORDAREA AJUTORULUI PUBLIC JUDICIAR CU PRIVIRE LA PLATA TAXELOR JUDICIARE DE TIMBRU	886
Introducere la Capitolul 2	886
<i>Secțiunea I. Ținta, justificarea, transplantul și intervenția</i>	887
§ 1. Finalitatea viciilor sistemului. Legătura cu capitolul anterior	887
§ 2. Justificarea propunerilor.....	888
§ 3. Transplantul din dreptul comparat.....	890
§ 4. Caracteristicile și direcțiile intervenției	891
<i>Secțiunea II. Fortificarea schemei de ajutor public judiciar. Ajutorul public judiciar 2.0</i>	893
§ 1. Modificări în materia principiilor	893
1. Includerea dreptului de acces la justiție pe paleta pilonilor procesului civil	893
2. Consacrarea interdicției de a refuza accesul la justiție pe motivul lipsei resurselor financiare ale justițiabilului	894
3. Consacrarea principiului umanismului	895
4. Întărirea și mai mult a rolului activ.....	896
4.1. Completări în materia informării prealabile	896
4.2. Modificări în materia obținerii de informații.....	897
4.2.1. Obligația obținerii de informații, din oficiu, de către instanță.....	897
4.2.2. Obținerea mai rapidă a informațiilor de la autorități prin interconectări la bazele de date ale acestora.....	898

4.3. Consacrarea posibilității ca instanța să poată acorda o formă mai eficientă de ajutor judiciar <i>lato sensu</i> , chiar dacă solicitantul indică în cererea sa o formă mai puțin eficientă..	899
4.4. Completări în materia documentelor de atașat cererii	899
4.5. Instituirea unei proceduri de regularizare a cererii pentru solicitarea de documente ori informații suplimentare de la solicitant.....	900
4.6. Acordarea <i>ex proprio motu</i>	901
§ 2. Crearea unui arsenal normativ și instituțional menit să crească gradul de conștientizare și de diseminare a informațiilor vizând ajutorul judiciar în rândul justițiabililor ca parte a dreptului la informație juridică	902
1. Explicații și justificări	902
2. Consacrarea dreptului la informare juridică – parte a dreptului de acces la drept în cadrul procesului.....	904
3. Crearea unor structuri cu atribuții în facilitarea accesului la informație juridică.....	906
3.1. Înființarea Departamentului de Coordonare a Activității de Ajutor Public Judiciar	906
3.2. Crearea unor centre de informare cu privire la ajutorul public judiciar la nivelul fiecărei instanțe și al fiecărui barou	908
4. Mijloace de educare, diseminare a informațiilor și de popularizare a ajutorului public judiciar	909
4.1. Redactarea de broșuri	909
4.2. Redactarea unor pliante alăturate adresei emise de instanță în faza liminară a procesului ori, după caz, citației ...	910
4.3. Derularea unor campanii periodice menite să crească gradul de conștientizare a justițiabililor vulnerabili	912
4.4. Crearea unei secțiuni specializate pe site-ul guvernamental asociat Ministerului Justiției.....	913

§ 3. Introducerea unei metodologii unice de determinare a elementelor de calcul ale veniturilor, cheltuielilor și sumelor pe baza cărora se evaluează acordarea ajutorului	915
1. Deficiențe reglementare și judiciare	915
2. Standardizarea calculului sumei reziduale de raportare pentru acordarea ajutorului.....	915
3. Filtrele financiare	917
3.1. Intervenții asupra pragurilor	917
3.1.1. Justificare generală	917
3.1.2. Deficiențe sistemice naționale.....	918
3.1.3. Justificarea creșterii semnificative a pragurilor fixe aferente solicitanților-persoanelor fizice	920
3.1.4. Analiză comparativă cu alte sisteme de drept.....	925
3.1.5. Propunere de reconfigurare normativă	941
3.2. Inserarea unei condiții pozitive suplimentare a analizei dinamicii situației financiare pe termen mediu	949
3.3. Raportarea la criteriile obiective ale venitului în România.....	951
3.4. Inserarea mențiunii raportării criteriului flexibil la jurisprudența Curții.....	951
4. Calculul activelor.....	952
5. Calculul cheltuielilor. Consacrarea unei sume forfetare pentru anumite cheltuieli.....	953
6. Extinderea sferei de eligibilitate pe categorii de persoane.....	955
6.1. Extinderea sferei descendenților subsumabili „familiei” ..	955
6.2. Instituirea unor cazuri de scutire automată.....	956
6.2.1. Pentru beneficiarii de ajutoare sociale <i>lato sensu</i>	956
6.2.2. Scutiri noi în funcție de calitatea persoanei	958

6.3. Clarificarea expresă a dreptului de a solicita și, consecutiv, de a obține ajutorul public judiciar <i>lato sensu</i> , în cazul stabilirii taxei judiciare de timbru prin darea în debit în cadrul unei hotărâri de dezinvestire	959
§ 4. Modificări în materia formelor de acordare a ajutorului <i>lato sensu</i>	960
1. Necesitatea consacării posibilității acordării facilității scutirii persoanelor juridice de la plata taxelor judiciare de timbru	960
2. Modificări în materia eșalonării la plata taxelor	960
2.1. Informarea prealabilă judiciară cu privire la efectele eșalonării	960
2.2. Stabilirea unui algoritm de calcul al cuantumului ratelor lunare ale taxei eșalonate	961
2.3. Confirmarea aplicării etapizate a duratei maxime a eșalonării în cazul persoanelor juridice	962
2.4. Modalități alternative de limitare și, după caz, de anihilare a efectelor patrimoniale decurgând din executarea silită a sumelor eșalonate	963
2.4.1. Consacrarea expresă a posibilității beneficiarului de a renunța la facilitatea eșalonării ulterior acordării acesteia	963
2.4.2. Consacrarea posibilității retragerii beneficiului eșalonării în caz de neplată a unei tranșe în termen	964
§ 5. Modificări în materia termenelor	965
1. Modificări și completări în materia termenului de plată a taxei judiciare de timbru în corelație cu procedura de ajutor public judiciar	965
1.1. Inserarea interdicției anulării cererii ori, după caz, a căii de atac, înainte de definitivarea procedurii de ajutor judiciar, și desființarea de drept a eventualei hotărâri pronunțate în calea de atac	965

1.2. Clarificarea expresă a întreruperii termenului de plată a taxei pe durata soluționării cererii de ajutor public judiciar	966
1.3. Stabilirea unui interval de timp pentru plata taxei automat ca efect al respingerii cererii de reexaminare a încheierii de respingere a cererii de ajutor public judiciar	967
2. Dublarea termenului de 5 zile de formulare a cererii de ajutor public judiciar și a cererii de reexaminare	968
3. Stabilirea unor termene scurte de soluționare și comunicare	969
§ 7. Alte aspecte procesuale și administrative.....	971
1. Uniformizarea normativă a ajutorului public judiciar.....	971
2. Consacrarea expresă a posibilității formulării cererii de reexaminare împotriva încheierii de admitere în parte a ajutorului judiciar <i>stricto sensu</i>	972
3. Limitarea răspunderii beneficiarului ajutorului pierzător cu privire la costurile adversarului său.....	973
4. Excluderea expresă a posibilității pronunțării unei hotărâri unice asupra cererii de ajutor public și, respectiv, asupra cererii timbrabile ori, după caz, a căii de atac	974
5. Rambursarea sumelor primite cu titlu de ajutor ca efect al îmbunătățirii ulterioare a situației financiare a beneficiarului...	974
<i>Secțiunea III. Transplanturi aparent nepotrivite.....</i>	975
§ 1. Eventuale alternative la sistemul de ajutor public judiciar	975
1. Finanțările private	975
2. Polițele de asigurare pentru acoperirea cheltuielilor de judecată de tip „Legal Expenses Insurances” („Polițele LEI”)	978
2.1. Mecanismul LEI	978
2.2. Regimul juridic al LEI	980
2.3. Experiența statelor care au reglementat acest tip de polițe de asigurare	983
2.4. Raportul dintre ajutorul judiciar și Polițele LEI.....	985

2.5. Concordanța, oportunitatea introducerii obligativității acestui sistem și a sancțiunii cu art. 6 § 1 din Convenție	987
§ 2. Reglementarea formei de ajutor constând în acordarea de către stat a unui împrumut.....	992
1. Propunerea doctrinară.....	992
2. Analiza propunerilor	994
§ 3. Modificarea compoziției completului forului decident în materia cererilor de ajutor public judiciar	995
Concluzii la Capitolul 2	999
Concluzii la Titlul 3.....	1008
Concluzii la Partea II	1012
SINTEZA PROBLEMELOR ȘTIINȚIFICE SOLUȚIONATE, A REZULTATELOR PRECONIZATE, RELEVANȚA ACESTORA ȘI CONCLUZII	1015
SURSE BIBLIOGRAFICE.....	1033

Cuvânt-înainte

Oricât de tehnic ar fi subiectul, oricine citește această carte își dă seama că are de-a face cu reprezentarea unei munci cu totul deosebite. Nu trebuie decât să deschizi lucrarea pentru a remarca rigoarea cercetării care ne amintește de profesorul Viorel Mihai Ciobanu, sub îndrumarea căruia autorul și-a început teza de doctorat.

Pe măsură ce ne adâncim în lectură **descoperim că piatra unghiulară a lucrării este accesul la o instanță**. Aceasta este esența lucrării. Pentru a se asigura accesul la o instanță în materia taxelor judiciare de timbru sunt necesare mijloace. Iar mijlocul fundamental din dreptul nostru este **ajutorul public judiciar** în accepțiunea sa largă pe care o are în vedere autorul pentru a cuprinde și acordarea facilităților la plata taxelor judiciare de timbru persoanelor juridice.

Ne aflăm în prezența unei compoziții autentice, perfect structurate, de drept procesual civil și drept european al drepturilor omului, cu numeroase incursiuni pe terenul dreptului civil, constituțional și chiar fiscal.

Lucrarea îl are în centrul ei pe justițiabilul român care se confruntă cu problema obligativității plății unei taxe judiciare de timbru, pe care nu are posibilitatea să o achite. Autorul îl urmărește pe acesta pornind de la primele lui întrebări lansate de la problema de bază a unei acute lipse de informare, la diferitele posturi în care s-ar afla, la garanțiile de care dispune în cadrul mecanismelor actuale, dar și la numeroasele neajunsuri ale sistemului de ajutor public judiciar, pentru ca în final să vină în întâmpinare acestuia, avansând multiple și interesante propuneri de modificare a legislației în materie (veritabile surse de inspirație pentru legiuitor), toate menite să asigure o mai mare eficiență (a însuși) dreptului de acces la o instanță.

Autorul intră în miezul lucrurilor și abordează direct problemele fundamentale în domeniul supus cercetării. Lucrarea este rezultatul unei cercetări îndelungate și aprofundate care aduce mai aproape jurisprudența mai puțin cunoscută a Curții Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg în materie. Trimiterile la jurisprudența acestei instanțe europene, la cea națională și la cea străină sunt clare și concrete, ideile sunt redată în mod ingenios, ipotezele examinate nu sunt numai dintre cele deja concretizate în practică, ci și numeroase prefigurate de autor, ilustrate cu hotărâri și decizii ale organelor de jurisdicție de la Strasbourg, soluțiile la problemele specifice

ori controversate din dreptul nostru sunt pertinente și consistent fundamentate, deseori chiar cu precizie matematică, iar în sprijinul acestor soluții autorul adaugă argumente noi celor deja existente, le nuanțează pe cele deja exprimate ori propune noi rute de argumentare.

Toate acestea conduc la concluzia unei lucrări cu totul remarcabile, neîn-doielnic valoroasă și foarte utilă practicienilor și teoreticienilor, menită să umple un gol existent în doctrina noastră, într-o materie deosebit de importantă și de tehnică.

August 2023

Prof. univ. emerit dr. **Corneliu Bîrsan**,
membru corespondent al Academiei Române

Cuvânt-înainte

Prezenta lucrare reprezintă, cu certitudine, o cercetare valoroasă în materia dreptului de acces la o instanță civilă din perspectiva taxelor judiciare de timbru, care nu ar trebui să lipsească din biblioteca unui jurist.

Autorul, având experiența practicianului în drept, abordează problematica analizată din trei perspective: accesul la o instanță civilă, taxele judiciare de timbru și ajutorul public judiciar.

O asemenea temă este dificil de tratat și greu de scris și de sistematizat.

Problematica taxării procesului civil este și va fi o piatră de încercare cu privire la un veritabil acces la o instanță civilă. Jurisprudența recentă a instanțelor europene confirmă că încă nu s-a găsit o limită sau un quantum care să împace ambele deziderate ale procesului civil: responsabilizarea justițiabililor și finanțarea actului de justiție versus accesul la o instanță civilă.

Cercetarea și documentarea autorului este considerabilă și îmbină aspectele practice cu cele jurisprudențiale, iar concluziile acestuia sunt veritabile puncte de plecare într-o viitoare completare și perfecționare a legislației în domeniu.

Merită menționată, în acest sens, analiza autorului vizând problematica identificării sumei în raport cu care stabilește eligibilitatea financiară a solicitantului cu privire la beneficiile ajutorului public judiciar la plata taxei judiciare de timbru. Din această perspectivă, autorul analizează argumentat economiile, ratele de credit și chiriile din perspectiva calificării acestora ca elemente de pasiv ori, după caz, de activ ale patrimoniului.

Tot astfel, sunt de real interes mecanismele paralele analizate de autor pentru a asigura dreptul la o instanță civilă, unele nereglementate la noi, cum este cazul finanțării prin terți privați, iar altele reglementate, dar neuzitate în practică, cum sunt polițele de protecție juridică, întâlnite mai mult în arbitrajul comercial internațional, unde costurile sunt mai mari. În viitor, asemenea mecanisme vor fi probabil implementate și în procesul civil.

Având în vedere volumul și calitatea informației furnizate, abordarea interdisciplinară și de drept comparat, recomand prezenta lucrare atât practicianului în drept, cât și celor cu preocupări în domeniul doctrinar, deoarece vor găsi răspunsurile căutate, cu o motivare coerentă care convinge prin acuratețea sa.

August 2023

Conf. univ. dr. **Claudiu Constantin Dinu**
Facultatea de Drept, Universitatea din București

Cuvânt-înainte

Un român care vrea „să-și găsească dreptatea prin tribunale” riscă să nici nu ajungă în ele pentru că n-a plătit taxa judiciară de timbru, fie pentru că termenele pentru achitarea ei sunt foarte scurte, fie că, deseori, cuantumul ei este prohibitiv chiar și pentru cei considerați bogați. Pentru foarte mulți, ea depășește salariul sau pensia unui om pe câteva luni, ani chiar.

Scena teoretică a tezei de doctorat a lui Liviu Viorel se referă la acest obstacol patrimonial în calea dreptului de acces la o instanță, obstacol care ar putea fi îndepărtat prin ajutorul public judiciar.

În spatele scenei, autorul lasă să se întrevadă mecanismele care fac ca tocmai „statul să fie cel care determină un număr foarte mare de potențiali justițiabili să aibă nevoie de instanță și același stat le mai cere și bani pentru un serviciu către care a fost împins chiar de el”.

„Dacă nu-ți convine, dă-mă-n judecată”, spune chiar și statul, a cărui „apetență pentru fiscalitate” intră în mecanismele, din păcate, frecvente, în care nedreptatea este spălată juridic în jungla procedurilor plină de termene și formalități care de care mai aberante.

Or, „reglementările procesuale civile ar trebui să fie limpede exprimate, coerente, previzibile, parte a unui mecanism suportabil de către petent”, spune Liviu Viorel, adresându-se nu doar juriștilor, cărora, în principal, le este destinată lucrarea lui, ci, mai ales, legiuitorului.

În acest mecanism, taxa judiciară de timbru poate părea o problemă minoră. Nu este, pentru că reprezintă primul pas fără de care următorii nu pot fi făcuți.

August 2023

Gabriela Blebea Nicolae

PARTEA I

DREPTUL CONDIȚIONAL DE ACCES LA O INSTANȚĂ ÎN MATERIA TAXELOR DE TIMBRU

TITLUL 1

Dreptul de acces la o instanță – dimensiunea dreptului la un proces civil echitabil

Partea I

Titlul 1. Dreptul de acces
la o instanță

Capitolul 1. Definiția
și trăsăturile definiției

Introducere la Titlul 1

În acest titlu examinez dreptul de acces la o instanță ca parte componentă a dreptului la un proces echitabil.

Pentru înțelegerea situației autorului față de dreptul de acces la o instanță pornesc de la **definiția** acestui drept împreună cu notele sale **distinctive**.

În continuare, analizez **prima atestare** jurisprudențială a dreptului de acces la o instanță și **dimensiunile** reglementare ale acestui drept, pornind de la cea europeană, la cea națională.

Închei titlul prin identificarea **locului** dreptului de acces la o instanță prin corelație cu celelalte concepte înrudite, dar marginale tezei și, respectiv, cu celelalte garanții ale art. 6 § 1 din Convenție și cu o analiză a modalităților în care dreptul de acces la o instanță este susceptibil a fi **încălcat**.

CAPITOLUL 1

Definiția și trăsăturile definiției ale dreptului de acces la o instanță

Introducere la Capitolul 1

În acest capitol fac demarcația terminologică necesară între dreptul de acces la **o instanță** și dreptul de acces la **justiție**.

Examinez structurat definițiile date în jurisprudență dreptului de acces la o instanță, pentru a ajunge în final la propria **definiție**.

Pornind de la elementele acestei definiții și având în vedere specificul dreptului de acces la o instanță, astfel cum transpar din jurisprudența forului strasbourghез, voi extrage **trăsăturile** acestui drept.

Secțiunea I

Definiția dreptului de acces la o instanță

Înainte de a trece la examinarea definițiilor dreptului de acces la o instanță, este necesară o precizare **terminologică**. Ceea ce Convenția denumește drept de acces la „o instanță”⁴¹, Constituția denumește drept de acces la „justiție”. Astfel cum vom vedea, cele două sintagme **nu** se suprapun totuși perfect nici sub aspect **terminologic** și nici sub aspectul **sferei** de cuprindere. Astfel cum s-a observat⁴², jurisprudența Curții uzează de „dreptul de acces la tribunale”⁴³ și „dreptul la un tribunal”⁴⁴, iar sensul dat de instanța europeană noțiunii de „justiție” ori „tribunal” este mai puțin strict decât cel decurgând din jurisprudența Curții Constituționale, în sensul că unele organe de **jurisdicție administrativă** au o independență în adjudecarea litigiilor și garanții de neutralitate față de executiv, caracteristici care le-ar propulsa în sfera „instanțelor” și care ar pronunța hotărâri obligatorii nesusceptibile a fi atacate la instanțele din sistemul judiciar⁴⁵. Având în vedere că lucrarea pornește de la Convenție și de la jurisprudența generată de aplicarea sa, voi întrebuița în continuare formularea de „drept de acces la o **instanță**”, cu excepția situațiilor care privesc strict accepțiunea **constituțională** a acestui drept, caz în care voi face referire la „accesul la **justiție**”, și a situațiilor în care **sursa** citată face trimitere la accesul la „**justiție**”, caz în care voi întrebuița ghilimelele pentru a încadra termenul de justiție reflectând astfel opțiunea autorului ori a materialului evocat.

Revenind la problema conturării accepțiunii dreptului de acces la o instanță, trebuie precizat că există multiple definiții provenind din zona drepturilor omului, a Constituției ori a procedurii civile. Pentru că înseamnă lucruri diferite pentru oameni diferiți⁴⁶ și pentru că este în sine un concept foarte

---

⁴¹ Unii autori au considerat chiar că dreptul fundamental este dreptul de acces la un tribunal „disponibil și accesibil” [A. Caplen, *Access to justice: the view from the law society*, în E. Palmer, T. Cornford, A. Guinchard, Y. Marique (coord.), *Access to justice. Beyond the policies and politics of austerity*, Ed. Hart, Oxford și Portland, Oregon, 2018, p. 22].

⁴² T. Drăganu, *Liberul acces la justiție*, Ed. Lumina Lex, București, 2003, p. 53.

⁴³ CEDO, *Golder c. Regatului Unit*, hot. din 21.02.1975, § 35.

⁴⁴ CEDO, *Winterwerp c. Olandei*, hot. din 24.10.1979, § 75.

⁴⁵ T. Drăganu, *Liberul acces*, p. 53.

⁴⁶ L. Schetzer, J. Mullins, R. Buonamano, *Access to justice and legal needs. A project to identify legal needs, pathways and barriers for disadvantaged people in NSW*, Background Paper, Law & Justice Foundation of New South Wales, 2002, disponibil pe site-ul [http://www.lawfoundation.net.au/ljf/site/articleIDs/012E910236879BAECA257060007D13E0/\\$file/bkgr1.pdf](http://www.lawfoundation.net.au/ljf/site/articleIDs/012E910236879BAECA257060007D13E0/$file/bkgr1.pdf), ultima accesare fiind la data de 18.05.2021, p. 65.

larg⁴⁷, este și greu de definit.

Raportat la specificul lucrării de față, specific unui prim calup de definiții este că *miezul* acestora vizează (a) fie numai posibilitatea persoanei de a se **adresa** instanței⁴⁸, (b) fie numai de a obține o **statuare** a instanței⁴⁹, fie (c) **amândouă**⁵⁰ (i.e. adresarea și statuarea).

Alți autori au mai particularizat și prin alte elemente *complementare* ori de *nuanță* radiografiate și sistematizate după cum urmează:

a) îndeplinirea de către persoană a unor **condiții ale dreptului la acțiune**, i.e. **interesul** legitim și **calitatea** cerută (de a accede la o jurisdicție⁵¹);

b) **sfera persoanelor vizate** – toate⁵²;

⁴⁷ M. Barendrecht, J. Mulder, I. Giesen, *How to measure the price and quality of access to justice?*, November 2006, disponibil pe site-ul https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=949209, ultima accesare fiind la data de 12.05.2020, p. 3.

⁴⁸ CCR, dec. nr. 628/27.10.2016, M. Of. nr. 41/16.01.2017; CCR, dec. nr. 670/17.11.2016, M. Of. nr. 165/07.03.2017. I. Rebeca, *Introducere în procedura civilă. Principiile procesului civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, § 77, p. 162; O.J. Settem, *Applications of the „Fair Hearing” Norm in ECHR Article 6(1) to Civil Proceedings with special emphasis on the balance between procedural safeguards and efficiency*, Springer International Publishing, Switzerland, 2016, p. 60; D.N. Theohari, în G. Boroî (coord.), *Noul Cod de procedură civilă: comentariu pe articole*, ed. a 2-a rev., vol. 1, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 523.

⁴⁹ P. van Dijk, în R.St.J. Macdonald, F. Matscher, H. Petzold (coord.), *The European system for the protection of human rights*, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht, Boston, London, The Netherlands, 1993, p. 345.

⁵⁰ T. Drăganu, *Considerații critice cu privire la caracterul absolut atribuit dreptului la liber acces la justiție de Legea de revizuire a Constituției din 21 noiembrie 2003*, în PR nr. 4/2004, p. 117; T. Drăganu, *Liberul acces*, p. 7; M.-A. Frison-Roche, J.-M. Coulon, *Le droit d'accès à la justice*, în *Droits et libertés fondamentaux*, Ed. Dalloz, ed. a 11-a, 2005, p. 441, disponibil pe site-ul http://mafrisonroche.phpnet.org/IMG/pdf/9-2.17_a_Droit_d_accs_la_justice_2005.pdf, ultima accesare fiind la data de 18.05.2021; R. Chiriță, *Paradigmele accesului la justiție. Cât de liber e accesul liber la justiție*, în PR nr. 1/2006, p. 176; L. Cadiet, E. Jeuland, *Droit judiciaire privé*, Ed. LexisNexis Litec, ed. 6, Paris, 2009, § 45, p. 38; M.-A. Frison-Roche, *Le droit d'accès à la justice et au droit*, în R. Cabrillac, M.-A. Frison-Roche, Th. Revet (coord.), *Libertés et droits fondamentaux*, ed. 18, Dalloz, Paris, 2012, § 620, p. 525; G. Boroî, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, ed. a 5-a, rev. și adăug., București, 2020, p. 14.

⁵¹ M.-A. Frison-Roche, *op. cit.*, § 620, p. 525; M.-A. Frison-Roche, J.-M. Coulon, *op. cit.*, p. 441.

⁵² M.-A. Frison-Roche, *op. cit.*, § 620, p. 525; T. Drăganu, *Liberul acces*, p. 7; M.-A. Frison-Roche, J.-M. Coulon, *op. cit.*, p. 439; R. Chiriță, *Paradigmele*, p. 176; L. Cadiet, E. Jeuland, *op. cit.*, § 45, p. 38.